

ТЕХНИКА ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИ ТАЛАБАЛАРДА АХБОРОТ КОМПЕТЕНТЛИЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

М.Собиров

ТДПУ изланувчиси

Анотация: *ушбу мақолада техника олий таълим ташкилотлари талабаларга ахборот компетентлигини ривожлантириш ҳамда олий таълим тизимидаги ўрни ва аҳамияти юзасидан фикрлар келтирилган.*

Калит сўзлар: *АКТ компонентлари, горизонтал даража, вертикал даража, технологик ва дидактик, интерфаол таълим, информацион таълим.*

Ахборотлаштириш соҳасидаги ислохотлар изчил олиб борилаётгани натижасида республикамизнинг барча тармоқлари ва давлат бошқаруви органлари олдига қўйилган вазифалардан келиб чиқиб, замонавий ахборот-коммуникацион технологиялари ва телекоммуникация тизимларини ривожлантириш ҳамда уларни ҳаётга кенг жорий қилинишига эришилмоқда.

Жумладан, мамлакатимизда ўтиш даврини бошидан кечираётган бозор иқтисодиётининг ижтимоий йўналтирилган, кўп тармоқли ахборот индустриясини ташкил этиш, АКТни иқтисодиётнинг турли соҳаларида кенг жорий қилиш орқали жамиятимизнинг ички мустақамлиги ва ижтимоий бирлигини ташкил этиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан бир қанча фармонлари ва ҳукумат қарорлари қабул қилиниб, улар амалда татбиқ қилинмоқда[2].

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришган дастлабки кунларданок таълим тизимида алоҳида эътибор қаратилди. Бунинг ёрқин далили сифатида Ўзбекистон Республикасининг таълим тўғрисидаги Қонуни ва Кадрлар тайёрлаш Миллий Дастурини қабул қилиниши, таълим муассасалари моддий техник базасини тубдан янгилаш ва реконструкция қилиш, Миллий дастурларини амалга оширилиши, таълим жараёнига янги ахборот технологиялари жорий этиш соҳасидаги қабул қилинган Қонун ва қарорларнинг келтиришимиз мумкин.

Замонавийлашувнинг энг муҳим тенденциялардан бири бу глобаллашувдир ва бу кўп йўналишларда ўзини намоён қилмоқда: сиёсий глобаллашув, глобал иқтисодиёт, туб технологик ўзгаришлар, маданиятнинг глобаллашуви ва бошқалар. Умумий глобаллашув тенденциялари таълим соҳасида объектив равишда намоён бўлмоқда ва бу асосан трансмиллий таълимни ривожлантириш ва университетларнинг глобаллашуви (бирлашиши) дир. Бўлажак таълим тизимининг модели мутахассисларни тайёрлаш сифати ҳамда халқаролаштириш элементлари қай даражада жорий қилинишига боғлиқ. Олий таълимни глобаллаштиришнинг муҳим воситаларидан бири бу ахборот технологиялари ва уларнинг ёрдами билан

шакллантирилган ва самарали ривожланаётган олий ўқув юртининг ахборот-таълим муҳити бўлиб, бу малакали мутахассисни шакллантириш учун шароит яратади.

Университетнинг ягона ахборот маконини ривожлантиришнинг муҳим йўналиши - бу нафақат махсус фанлар (масалан, "Информатика", "Ахборот технологиялари", "Маълумотлар базалари ва маълумотлар банки", "Ахборотни қайта ишлаш учун компьютер дастурлари" ва ҳоказо), ўқув жараёнида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш, шунингдек:

- анъанавий электрон ўқув материаллари билан биргаликда уни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантиришнинг замонавий электрон воситаларини яратиш ва ўқув жараёнига жорий этиш;

- ахборот технологияларини қўллаб-қувватлаш ва ўқув жараёнини ривожлантириш воситаларини ишлаб чиқиш;

- ўқув жараёнини стандартлаштириш ва сертификатлаштириш асосида электрон қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш воситаларининг сифатини таъминлаш;

- педагогик, маъмурий ва муҳандис кадрлар тайёрлаш;

- ўқув жараёнида янги ахборот технологияларидан самарали фойдалана оладиган университет жамоасини шакллантириш.

Жаҳон амалиёти шуни кўрсатадики, ахборотлаштириш соҳасида икки хил мазмунли кўрсатмалар мавжуд. Биринчи тур - бу ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ) орқали таълимдан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш. Иккинчи тур мустақил таълим ролини кучайтириш, янги АКТларни ўзлаштириш ва қўшимча таълим ресурсларидан фойдаланиш орқали таълим сифатини ўзгартиришга қаратилган. Хусусан, ахборот порталлари ва хизматларини яратиш ва улардан фойдаланиш кўрсатилган кўрсатмаларга эришишга имкон беради.

Тадқиқотчилар (Ю.С. Брановский, В.Н. Васильев, С.К. Стафеев, М.В. Сухорукова ва бошқалар) таъкидлаганларидек, ўқув порталларида жойлаштирилган кўплаб материаллар электрон талабларга жавоб бермайди. Шунинг учун, лойиҳалаш ва ишлаб чиқишда:

Портал технологияларига асосланган ахборот методик таъминотнинг барча таълим ахборот манбалари ишлаши учун, истисносиз, таълим даражасига нисбатан ўзгармас бўлган умумий тавсияларни ҳисобга олиш тавсия этилади.

Портал технологияларига асосланган ахборот методик таъминотни лойиҳалаш учун асосий асос сифатида уни ўқув элементларига бўлишга ва тузилмани иерархия шаклида визуал равишда акс эттиришга асосланган ўқув материали таркибининг универсал моделидан фойдаланиш керак. Таркиб моделига шунингдек, ҳар бир элемент учун уни тақдим этиш ва ассимиляция қилиш учун психологик ва педагогик (дидактик, психологик, методологик) талаблар белгиланадиган ўқув элементлари жадвали ҳам киритилиши керак.

Портал технологиялари асосида ўқув илмий ресурсларни яратишда дастурчи куйидагиларни бажариши шарт:

- ўқув материалнинг мазмунини ва ўқув мақсадларини аниқ белгилаш;
- таркибни визуал ва кўринадиган шаклда тақдим этиш;
- таркибни ва мақсадларнинг тўлиқлигини таъминлаш;
- ўқув фанларининг узлуксизлигини таъминлаш;
- ўқув илмий ресурсларни ишлаб чиқувчилар ва фойдаланувчилар учун тизимли (яхлит) тақдимотни шакллантириш;
- назарий материални тушуниш ва бирлаштириш учун машқларнинг тури, сони ва кетма-кетлигига талабларни шакллантириш.

Ўқув материални ўзлаштириш модели унинг таълим элементларини ва улар орасидаги мантиқий алоқаларни ўрганиш кетма-кетлигини белгилайди. Таълимий ахборот ресурсларининг зарур сифатига, замонавий психология, педагогика, эргономика, информатика ва бошқа фанларнинг илмий ва амалий ютуқларини инобатга олган ҳолда эришиш мумкин.

Фойдаланувчилар томонидан порталдаги маълумотни идрок этиш бўйича тадқиқотлар, ахборот ресурсининг ўзи билан ҳам, бутун портал билан ишлашда ҳам компьютер экранда маълумотларни визуализация қилиш услубини ишлаб чиқишда ҳисобга олиниши керак бўлган бир қатор умумий тавсияларни шакллантиришга имкон беради[1]:

- экрандаги маълумотлар тизимлаштирилган бўлиши керак;
- визуал маълумотлар вақти-вақти билан аудио маълумотларга ўзгариши керак;
- иш суръати турли кўринишларга ўзгариши керак;
- рангларнинг равшанлиги ва / ёки товуш баландлиги вақти-вақти билан ўзгариб туриши керак;
- кўргазмалар ўқув материалнинг мазмуни жуда содда ёки жуда мураккаб бўлмаслиги керак.

Таълим ва касбий тайёргарлик соҳасида фойдаланиш учун мультимедиа тизимларини яратиш босқичлари ўртасида педагогик лойиҳалаштириш босқичи муҳим ўрин эгаллайди.

Лойиҳалаш – бу амалга оширилиши, яратилиши лозим бўлган объектнинг мукамал тавсифини ишлаб чиқиш.

Лойиҳалаш - мавжуд фактлардан келажак имкониятларига элтувчи йўл.

Лойиҳалаш - жараён учун аввал мавжуд бўлмаган қандайдир янгиликни киритувчи ижодкорлик фаолияти. [3].

Педагогик лойиҳалаш – муаммони ечиш учун қаратилган ҳамда ижтимоий-маданий, педагогик-психологик, техник-технологик, ташкилий-бошқарув жиҳатларни қамраб олган мураккаб вазифа [5].

Компьютерга мўлжалланган ахборот-методик ресурсларни тузилиши ва мазмунини аниқловчи лойиҳа – *педагогик лойиҳа* дейилади. Педагогик лойиҳа ўқув материалининг мазмунинин ифодаловчи шаклгина эмас, балки ўқитишнинг ахборот бериш, бошқариш ва ўқитиш жараёни устидан назорат қилиш усуллари баёнини ҳам ўз ичига қамраб олиши керак.

АДАБИЁТЛАР:

1. Межведомственная программа развития системы дополнительного образования детей на 2002-2005 годы. Приложение 2 к приказу Минобразования России от 25.01.2002 №. 193 [Электронный ресурс]. -Электрон, текстовые данные (137894 bytes). - М.: ГНРШИОТ, 2002. -Режим доступа: <http://www.w3.org/TR/html4/> Monday, November 2003 16:02:12.
2. Barno Sayfuddinovna, [Пн 21.11.22 12:33]
3. Николаева, Н.В. Информационная деятельность учащихся и ее формирование в процессе изучения ИКТ [Электронный ресурс]. - Электрон, текстовые данные (3102 bytes). - М.: ИТО, 2003. – Режим доступа: http://ito.edu.ru/2003/doc/index_21.html Monday, September 2004 18:16:48.
4. Juraeva K. PRINCIPLES OF USING NETWORK TOOLS IN IMPROVING THE METHODS OF DISTANCE TEACHING “HUMAN ANATOMY AND PHYSIOLOGY” IN HIGHER EDUCATION //CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS. – 2021. – Т. 2. – №. 10. – С. 133-137.